

کاربست های تقویت خاطرات جمعی فرهنگی با تاکید بر هویت بخشی به مکانهای تاریخی-ورزشی (مورد

مطالعه: گذر ورزشی محله امجدیه تهران)

زهرا زارع^۱ و حسن غنیمتی^۲

چکیده فارسی

مکان های تاریخی- ورزشی بخشی از میراث فرهنگی هر جامعه محسوب می شوند که لازم است خاطرات رویدادهای آن زنده نگه داشته شود؛ بر این اساس اسن تحقیق تلاش می کند تا کاربرست های را برای تقویت خاطرات جمعی فرهنگی گذر ورزشی محله امجدیه تهران ارائه کند. در بخش نظری از نظریات هویت مکان، خاطره جمعی و کیفیت های محیطی بهره گرفته شده است. با توجه به اهمیت سنجش تاثیرات و ارائه کاربرست ها از تلفیق روش های کمی و کیفی استفاده شده است. در بخش کیفی از مطالعه اسنادی (بررسی مطالعات و طرح ها، گزارش ها و تاریخچه های موجود و نظایر آن) و تحقیق میدانی (با استفاده از ابزار مشاهده میدانی و مصاحبه) و در بخش کمی از پیمایش (با استفاده از پرسشنامه) بهره گرفته شده است. نمونه در بخش کمی ۱۸ نفر تا اشباع نظری و در بخش کمی ۱۴۰ نفر از کسبه، شهروندان ساکن و در تردد و مراجعین به ورزشگاه شیروودی، باشگاه ها و فدراسیون ها؛ مدیران و کارکنان ورزشگاه شیروودی و فدراسیون ها و مراکز ورزشی محله امجدیه بود است. یافته ها نشان می دهد انجام اقدامات بهسازی و بهبود منظر شهری با در نظر گرفتن المان های فرهنگی، ورزشی و تاریخی و همچنین برنامه هایی که با مشارکت مردم و به خصوص نسل جوان و ورزش دستان اجرا شود می تواند، خاطرات جمعی ورزشی و فرهنگی را یادآوری، ایجاد و تقویت کند و حس تعلق و هویت مشترک به همراه داشته باشد.

واژگان کلیدی: کاربرست، هویت مکان، حافظه جمعی، میراث فرهنگی، امجدیه

^۱ استادیار گروه جامعه شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب، تهران، ایران (نویسنده مسئول) - Zahra.zare2006@gmail.com

^۲ استادیار گروه جامعه شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب، تهران H-ghanimati@sbu.ac.ir

Applications of strengthening collective cultural memories with an emphasis on giving identity to historical-sports places (Case study: Sports Passage in Amjadieh Neighborhood, Tehran)

Zahra Zare^۳, hasan ghanimati^۴

Abstract

Historical-sports sites are considered part of the cultural heritage of any society, and the memories of their events need to be kept alive; accordingly, this research attempts to present applications to strengthen the collective cultural memories of the sports past of Amjadieh neighborhood in Tehran. In the theoretical part, the theories of place identity, collective memory, and environmental qualities have been used. Given the importance of measuring the effects and presenting applications, a combination of quantitative and qualitative methods has been used. In the qualitative part, a documentary study (review of existing studies and plans, reports, and histories, etc.) and field research (using field observation and interview tools) have been conducted, and in the quantitative part, a survey (using a questionnaire) has been conducted. The sample in the quantitative part was 18 people until theoretical saturation, and in the quantitative part, 140 people were businessmen, residents and commuters, managers, employees, and patrons of Shiroodi Stadium and federations and sports centers in Amjadieh neighborhood. The findings show that carrying out urban landscape improvement activities by considering cultural, sports, and historical elements, as well as programs that are implemented with the participation of the public, especially the younger generation and sports fans, can recall, create, and strengthen collective sports and cultural memories and bring a sense of belonging and common identity.

Keywords: Application, Place Identity, Collective Memory, Cultural Heritage, Amjadieh

۱- بیان مساله اتاف

خاطرات جمعی وقایع و رویدادهایی است که توسط افراد در یک چارچوب اجتماعی و در تعامل با گروه، تجربه شده است. خاطره جمعی به مسئله هویت و تعلق اجتماعی گره خورده و با مفهوم مکان هم پیوند است (سلطانی، ۱۳۹۹). انسان ها در زندگی روزمره با هویت سازی، خود را از دیگران متمایز می سازند و بین خود و دیگری تمیز قائل می شوند. مکان نیز با حضور انسان و فعالیت های وی هویت پیدا می کند. تعلق خاطر و حس مثبت داشتن به مکان و انباشت تجربه ها و خاطرات مبتنی بر مکان نشانه ای از هویت مکان است (فکوهی و حسین یزدی، ۱۳۹۲). هویت مکان، مفهومی کلی و پیچیده از احساسات انسان نسبت به محیط است که در اثر انطباق و استفاده انسان از مکان به وجود می آید. در واقع داشتن تعلق خاطر و ایجاد هویت مکان- فضایی، از مفاهیم مهم در حس وابستگی شهروندان نسبت به محیط های شهری و همچنین زمینه ساز طراحی پایه های اداری و محتوایی برای شکل گیری منظر شهری در نقشه ذهنی و عینی شهروندان است (کریمی و نگین تاجی، ۱۳۹۷).

بنابراین مکان ها حاوی معانی و خاطرات زیادی برای ما هستند و بخشی از هویت و تعلق ما را به محیط نشان می دهند؛ در این میان گذرهای شهری خصوصاً گذرهای تاریخی- فرهنگی می تواند معنا و خوانایی جدیدی از محیط ایجاد کند.

این گذرها معایری محسوب می شوند که محلات مختلف شهرهای قدیم و به خصوص تهران را به یکدیگر متصل می ساختند. در شهرهای تاریخی ایران، گذرها افزون بر اینکه عامل تشخیص قلمروهای فرهنگی و زیستی هستند، موجب ایجاد تصویری متمایز برای بخش های مختلف آن می شوند. بنیان مشترک گذرها به عنوان اجزاء شکل دهنده به شبکه ای هم پیوند در شهر تاریخی،

^۳Associate Professor, Department of social Sciences, East Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

^۴Associate Professor, Department of social Sciences, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

ویژگی های منبسط از زمینه فرهنگی، موقعیت مکانی و کارکرد و نقش پذیری مشخص است که سبب می شود؛ هر گذر عاملی برای ایجاد تصویری مشخص از هر محله یا زیربخش از بافت شهر تاریخی باشد (شعله و یوسفی مشهور، ۱۳۹۸).

با توجه به اینکه گذرها عاملی هویت بخش محسوب می شوند، بهسازی آنها در محلات قدیمی می تواند هویت بخشی بیشتری به مکان دهد، در این راستا می توان به گذر ورزشی در محله امجدیه در منطقه ۷ شهرداری تهران اشاره کرد. ورزشگاه شیروودی یا امجدیه و خیابان های اطراف آن این گذر را شامل می شود. این ورزشگاه حدود سال ۱۳۱۷ ساخته شده و تا پیش از ساخت ورزشگاه آزادی ورزشگاه نخست و بزرگترین ورزشگاه فوتبال در تهران بوده است. این مجموعه در بر گیرنده ۳ استخر سرپوشیده و یک استخر روباز مناسب مسابقات، دو زمین فوتبال، سالن تمرین و مسابقه کشتی، کاراته، بوکس است. در اطراف آن فدراسیون ها زیادی قرار دارد، از جمله: فدراسیون ورزشهای جانبازان و معلولین، هیات شمشیربازی استان تهران، آکادمی ملی شنا، شیرجه و واترپلو، فدراسیون پینگ پونگ، هیئت بدمیتون استان تهران، فدراسیون پزشکی ورزشی جمهوری اسلامی ایران، فدراسیون ژیمناستیک، فدراسیون پرورش اندام و بدنسازی، فدراسیون غواصی و نجات غریق. همچنین مسجد امام رضا، مسجد الجواد، کلیسای ارتدکس سنت نیکولاس، حسینیة سیدالشهدا، کلیسای ارتدکس یونانی مریم مقدس اماکن مذهبی محله امجدیه هستند. دانشگاه خوارزمی و خانه موزه ملک الشعراء بهار نیز در مرکز این محله قرار دارد.

بر اساس سند توسعه مطالعات و پژوهش محله امجدیه؛ ترافیک، کمبود پارکینگ، کمبود فضای سبز، تراکم مراکز اداری و تجاری و کاهش کاربری مسکونی، کمبود احساس تعلق محله ای و حضور کودکان خیابانی و کیف قابی از شایع ترین مسائل این محله و دارا بودن افراد تاثیرگذار و باسواد، وجود مراکز ورزشی، آموزشی، هنری و اداری از نقاط مثبت این محله ذکر شده است (سایت شهرداری تهران).

گذر ورزشی محله امجدیه با توجه به وجود بافت ورزشی و تاریخی محله، عبور و مرور ورزشکاران، مدیران و کارکنان فعال در حوزه ورزش و افراد دوستدار ورزش؛ بر فراغت و تفریح، منظر شهری، هویت محله ای و فرهنگی و میراث فرهنگی و تاریخی، زیرساخت های اجتماع و معیشت و اقتصاد تاثیرگذار دارد و ارتقاء محیط و تقویت ارزش ها و نمادهای ورزشی و فرهنگی می تواند هویت تاریخی و ورزشی محله امجدیه، ورزشگاه شیروودی و اماکن مجاور آن را بهبود بخشد. بنابراین ارائه کاربست های عملیاتی می تواند، ویژگی های فرهنگی، تاریخی و ورزشی آن را برای افراد مختلف پیر و جوان؛ ورزشکار و غیرورزشکار برجسته کند و احساس تعلق محیطی و هویت پذیری افزایش دهد. لذا این مطالعه تلاش می کند تا در یک کار تلفیقی کمی و کیفی با ذینفعان و مخاطبین خاص و عام این منطقه تاریخی-ورزشی وارد گفتگو شده و مهم ترین راهکارهای آن ها را جهت تجدید و تقویت خاطره جمعی فرهنگی این مکان واکاوی و بر اساس آن کاربست های عملیاتی ارائه کند.

۲- ادبیات تحقیق

۲-۱- ادبیات تجربی

در زمینه هویت بخشی به مکان ها و گذرهای تاریخی- ورزشی مطالعه مستقلی مشاهده نشد، ولیکن تحقیقات کمی در زمینه گذرهای تاریخی وجود دارد که در ادامه برخی از اخیرترین آنها در جدول شماره ۱ به اختصار پرداخته می شود. بیشتر تاکید این پژوهش ها بر هویت شهری این گذرها است و اینکه پیاده مداری، المان های سنتی و تاریخی و آگاهی نسبت به تاریخ محل و گذر می تواند بر درک بهتر گذر و تعاملات در آن اثر داشته باشد.

جدول شماره ۱: پیشینه تجربی در زمینه گذرهای تاریخی

نام محقق	سال	عنوان پژوهش	مهم ترین یافته ها
عابدینی و آیوازیان	۱۴۰۱	تحلیل جایگاه گذرهای تاریخی در ساختار فضاهای عمومی شهر (مورد مطالعاتی: گذر درخونگاه تهران)	فضای عمومی گذر درخونگاه از طریق سازمان‌یابی مبتنی بر نظام مراکز محله و وجود شاخصه‌های بارزی نظیر: ابنیه تاریخی، گشایش‌های فضایی، کاربری‌های قدیمی و چیدمان آن‌ها، شکل یافته است. ارتباط کالبدی و نسبت معنایی فضای عمومی، هویت‌بخشی به فضای عمومی و تعادل‌بخشیدن به فضای عمومی و کارکرد عناصر کالبدی گذر در تبیین فضای عمومی است که می‌تواند مبنایی جهت توسعه آتی گذر، ارتقای فعالیت‌ها و تعاملات اجتماعی و حل مسائل و معضلات کالبدی آن باشد.
عبدالله زاده و همکاران	۱۴۰۰	تاثیر هویت شهری در گذرهای تاریخی با رویکرد پیاده محوری نمونه موردی: گذر کوچه اتابکان.	بین معیارهای هویت شهری و گسترش پیاده محوری رابطه معنی‌دار وجود دارد و از بین معیارهای پیاده محوری، معیار شادی‌بخش بودن تاثیرگذاری بیشتری بر متغیر هویت شهری در بافت تاریخی دارد.
پویان و همکاران	۱۳۹۹	بازخوانی نقش عناصر بصری ادراکی گذرهای بافت تاریخی یزد به منظور سامان دهی نظام ادراکی شهروندان	مولفه های مختلفی در ادراک محیط گذر وقت و ساعت توسط مخاطبان مد نظر قرار گرفته که عبارت بودند از: عمق ارتباط با گذر، آگاهی آنها نسبت به محیط و زمینه، اهل یزد بودن و...؛ از سوی دیگر، عناصر بصری همچون: ساباط ها، تویزه ها، کف سازی سنگفرشی ازاره ها و ورودی برخی بناهای عمومی شاخص، اهمیت خاصی در بازخوانی عناصر بصری گذر وقت و ساعت یزد داشتند.
شعله و یوسفی مشهور	۱۳۹۸	واکاوی گونه‌شناسانه عنصر گذر در بافت تاریخی شهرهای ایران مورد پژوهی بافت تاریخی شیراز	علیرغم بنیان مشترک گذرها به عنوان اجزاء شکل دهنده به شبکه ای همپوند در شهر تاریخی، ویژگی های منبسط از زمینه فرهنگی، موقعیت مکانی، و کارکرد و نقش پذیری مشخص، سبب ایجاد طیفی متنوع از گذرها با رعایت ملاحظات طراحی منجر به تکوین تباین و تداوم فضایی بوده است. این تنوع نشان از ظرفیت بافت تاریخی در ایجاد کلّیتی متکثر از عناصر متباین خطّی به صورت یک شبکه پویای شهری داشته است.
عبدالله زاده و همکاران	۱۳۹۷	ارتقاء هویت شهری از طریق تغییر در منظرشهری با رویکرد افزایش تعاملات اجتماعی مطالعه	مولفه های دسترسی و ارتباط، فعالیت و کاربری تاثیرگذارترین مولفه‌های منظرشهری در شکل گیری تعاملات اجتماعی و ارتقاء هویت شهری در گذر امام زاده زنجیری بوده است.

	موردی: گذر امام زاده زنجیری شیراز	
--	--------------------------------------	--

بحث هویت شهری مبتنی بر مکان، خصوصاً هویت مکانی محلات و اماکن تاریخی نیز با این مطالعه نزدیکی و قرابت دارد که در ادامه به برخی از این مطالعات اشاره می شود. این مطالعات بر بعد هویتی، تعلق محیطی و حفظ منظر سنتی و تاریخی تاکید دارند، چرا که در حافظه جمعی از مکان تاثیرگذار است.

جدول شماره ۲: پیشنه تجربی در زمینه هویت مکانی

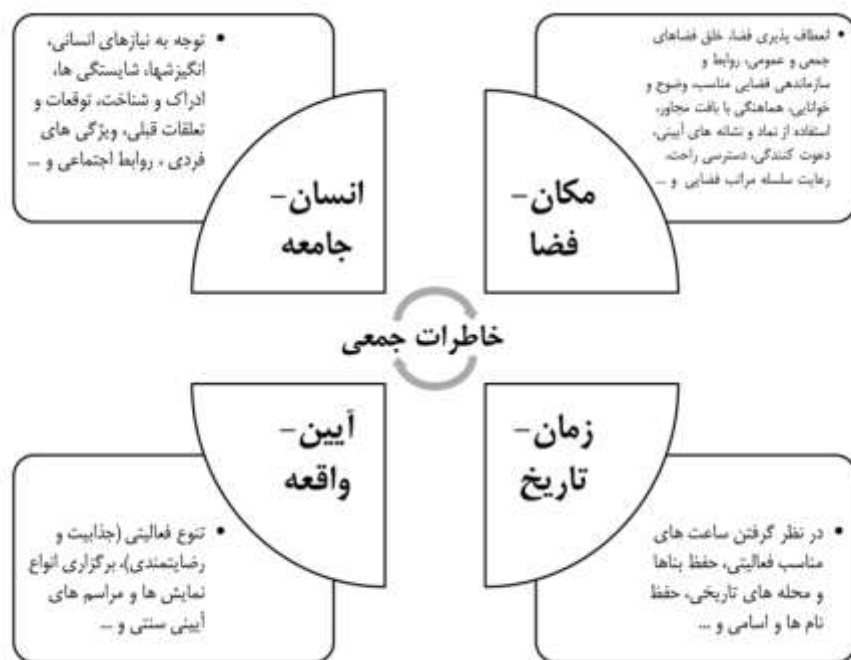
نام محقق	سال	عنوان پژوهش	مهم ترین یافته ها
حسین آبادی و همکاران	۱۳۹۸	هویت مکانی و عوامل موثر بر آن در محلات قدیمی نمونه مطالعه: محله کلاه فرنگی سبزوار	برخلاف تغییراتی که در بافت فیزیکی محله کلاه فرنگی به وجود آمده است، ساکنان این محله همچنان احساس هویت مکانی نسبتاً زیادی را تجربه می کنند. همچنین مدت اقامت در محله، مالکیت مسکن، تعاملات اجتماعی و احساس امنیت در هویت مکانی تاثیرگذار است.
کریمی و نگین تاجی	۱۳۹۷	تاثیر هویت مکانی بر ایجاد حس وابستگی و نقش آن در شکل گیری منظر شهری (مطالعه موردی: شهر یاسوج)	بین دو متغیر هویت مکانی و میزان وابستگی شهروندان شهر یاسوج و هویت مکانی و منظر شهری، همبستگی بالایی به ترتیب با میزان بتای ۰/۹۲۰ و ۰/۱۰۲ درصد وجود دارد. همچنین نتایج مدل نهایی برازش شده نشان داد، که هویت مکانی به ترتیب با میزان بتای ۶۵/، و ۳۱/ درصد به صورت مستقیم باعث افزایش حس وابستگی شهروندان نسبت به شهر یاسوج و شکل گیری نقشه ذهنی و عینی منظر شهری آنها خواهد شد.
هاجری و همکاران	۱۳۹۷	تحلیلی بر عناصر هویت بخش شهر سبزوار با تاکید بر دیدگاه شهروندان	گروه مولفه های مصنوعی و کالبدی با ۴۴/۲۱ درصد، مولفه های طبیعی با ۳۰/۲۹ درصد و مولفه های انسانی (۲۵/۴۹ درصد) به عنوان بارزترین مولفه های هویت بخش شهر سبزوار محسوب می شوند. یکی دیگر از نتایج این پژوهش این است که از میان ۳۰ عنصر کالبدی شامل خیابان ها، میادین و پارک های نام برده شده توسط پاسخگویان، به استثنای دو مورد که در مناطق نوساز شهر واقع شده اند، بقیه در بافت قدیمی و میانی شهر قرار دارند.
فکوهی و حسین یزدی	۱۳۹۲	هویت مکانمند و بی هویتی در فضای شهری: مطالعه موردی دو مجتمع مسکونی در شهر تهران	ارتباط مستمر با فضا و گذراندن مدت زمان طولانی در خانه، رابطه مستقیمی با تعلق خاطر و حس مثبت به مکان دارد، چراکه انباشت تجربه ها و خاطرات روزمره در ارتباط با مکان شکل می گیرند؛ به عبارت دیگر، هویت مکانی زمانی بازنمود می یابد که استفاده مستمر از فضا در عادت های روزمره افراد تثبیت شده باشد.

سیاف زاده و همکاران	۱۳۹۲	نقش کیفیت منظر شهری در ایجاد حیات اجتماعی و هویت مکانی شهروندان (مطالعه موردی: بزرگراه نواب)	بین دو متغیر هویت مکانی و کیفیت منظر شهری رابطه معناداری وجود دارد و این متغیرها نسبت به کاهش و افزایش یکدیگر واکنش نشان می‌دهند و ارتباط آنها قابل تعمیم است. بر اساس این قاعده در محدوده نواب، با توجه به سطح نازل کیفیت منظر شهری، هویت مکانی و حس تعلق به مکان و در نتیجه حیات اجتماعی شرایط چندان مناسبی وجود ندارد.
---------------------	------	--	---

۲-۲- ادبیات نظری

جنبه‌هایی از هویت که با مکان پیوند خورده است با عنوان هویت-مکان خوانده می‌شود. این اصطلاح را از دهه ۱۹۷۰ پروشانسکی به کار برد. از نظر وی هویت-مکان به معنای تعریف فرد از مکان در درون مفهوم بزرگتر «خویشستن» در نظر گرفته و به منزله گنجینه خاطرات، مفاهیم، تفاسیر، ایده‌ها و احساسات مرتبط با شرایط خاص فیزیکی همانند انواع شرایط دیگر تعریف شده است. تعلق مکانی بخشی از هویت-مکان توصیف شده است؛ به طوری که فراتر از مفهوم تعلق مکانی نوعی ساختار هویت-خویشستن مثل جنسیت و طبقه اجتماعی است. هویت مکانی نشان‌دهنده اهمیت نمادین یک مکان به منزله مخزن احساسات و روابطی است که به زندگی هدف و معنا می‌بخشد. به این ترتیب هویت مکانی به قول پروشانسکی به مثابه مؤلفه‌ای از هویت خویشستن است که عزت نفس و حس تعلق به اجتماع را در فرد افزایش می‌دهد (حسین آبادی و همکاران، ۱۳۹۸). بنابراین هویت مکانی یک عنصر هویتی مهم خصوصاً در مناطق دارای تاریخ مشخص و وقایع مهم و متعدد است و می‌تواند حاوی خاطرات جمعی زیادی باشد.

در این زمینه موریس هالبواکس حافظه جمعی را عامل انسجام اجتماعی می‌داند، چون حافظه جمعی حلقه پیوند گذشته و حال است. هالبواکس نشان می‌دهد که حافظه فردی هرگز بر حافظه جمعی غلبه نمی‌کند و بخش زیادی از خاطرات را به یاد می‌آوریم، چرا که دیگران آنها را به یاد ما می‌آورند، حتی اگر به شکل فیزیکی حضور نداشته باشند. مکان‌ها نقش مهمی در یادآوری خاطرات دارند؛ بازگشت به مکان رخداد این امکان را در درون خود دارد که خاطره‌ای کاملاً فراموش شده را به یاد آورده شود، گویی خاطره آنجا باقی مانده است. اما درواقع آنچه ذهن ما در فرایند بازیابی خاطره کم می‌آورد دوباره فکر کردن به آن نیست، بلکه ناتوانی در بازسازی جزئیات است. به همین سبب رجوع فیزیکی به مکان گاه خاطره‌ای را در ما بیدار می‌کند. اشیاء یا مکان دوباره دیده شده این توانایی را دارند که واکنشی را در ما ایجاد کنند که در نسبت است با واکنشی که در برخورد دفعه اول ایجاد کرده‌اند. وی اشاره می‌کند که حافظه جمعی در تغییر است؛ چیزی از گذشته را نگه می‌دارد که از آن ردپایی در زندگی جمعی و امروزی گروه حامل آن حافظه باقی مانده باشد. هالبواکس با بیان این جمله که ما هیچ چیز را فراموش نمی‌کنیم انگار یک حافظه جامع را آرزو می‌کند که همزمان دربرگیرنده حافظه فردی، حافظه جمعی و حافظه تاریخی باشد. او مثال دیدار از شهری را می‌زند که نمای ساختمان‌هایش به تنهای توانایی فراخوانی گذشته را دارند (ریکور، ۱۳۷۴ به نقل از مجد زاده ۱۴۰۰).



با توجه به اهمیت مکان ها به عنوان عامل هویت بخش و خاطر ساز؛ کیفیت محیطی از مهم ترین عوامل ماندگاری و مطلوبیت کارکردی آنها محسوب می شود. دسترسی و بهم پیوستگی، آسایش و منظر، کاربری و فعالیت و اجتماع پذیری که در این میان اجتماع پذیری از مهم ترین عوامل مطلوبیت سنجی فضاهای شهری محسوب می شود و بر این نکته تاکید دارد که یک محیط مطلوب به طور یقین مورد استفاده و کاربری اجتماعی قرار می گیرد (راست بین و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۶). همچنین در کیفیت های محیطی موضوعات مربوط به ایمنی، امنیت، پیاده مداری و اجتماع پذیری در ارتقاء حیات شهری نقش موثری دارند. کیفیت های زیر از نظر لینچ برای یک شهر مطلوب وجود دارد:

-سرزندگی: بقاء، ایمنی و سازگاری

-معنی: انطباق محیط با توانایی های احساسی و ذهنی و ساختار فرهنگی

-تناسب: انطباق شکل و ظرفیت فضاها، معابر و تجهیزات یک شهر با الگو و کمیت فعالیت های مردم

-دسترسی: توانایی دسترسی سایر افراد به فعالیت ها، منابع، خدمات، اطلاعات و یا اماکن

-نظارت و اختیار: استفاده و دسترسی به فضاها و فعالیت ها و ایجاد، تعمیر، اصلاح و مدیریت آنها

-نمایانی: آسان سازی شکل، رنگ، نظم و سازمان محیط زندگی آدمی (موذن و علیزاده، ۱۳۹۱: ۱۵۶)

۳- روش تحقیق

در این مطالعه با توجه به اهمیت سنجش تاثیرات و ارائه کاربست ها از تلفیق روش های کمی و کیفی استفاده شده است. در بخش کیفی از مطالعه اسنادی (بررسی مطالعات و طرح ها، گزارش ها و تاریخچه های موجود و نظایر آن) و تحقیق میدانی (با استفاده از ابزار مشاهده میدانی و مصاحبه) و در بخش کمی از پیمایش (با استفاده از پرسشنامه) بهره گرفته شده است. متغیرهای اصلی تحقیق در بخش کیفی: "ویژگی های محله تاریخی- ورزشی امجدیه، پیشنهادات جهت هویت بخشی به مکان و گذر ورزشی و پیامدهای ناشی از آن" بوده است. بر اساس پاسخ های ارائه شده در مصاحبه ها، شاخص های مورد بررسی در

بخش کمی در قالب پرسشنامه محقق ساخته تنظیم شده که محورهای اصلی آن مطابق بخش کیفی با شاخص های تفکیکی ذکر شده است.

در بخش کیفی جامعه آماری، مدیران و کارشناسان شهرداری منطقه ۷ تهران در حوزه های مرتبط، شهروندان ساکن و در تردد، کسبه، مدیران و کارکنان ورزشگاه شیروودی و فدراسیون هامی باشد که ۱۸ نفر تا اشباع نظری مورد مصاحبه قرار گرفتند. در بخش کمی جامعه آماری شامل: کسبه، شهروندان ساکن و در تردد و مراجعین به ورزشگاه شیروودی، باشگاه ها و فدراسیون ها؛ مدیران و کارکنان ورزشگاه شیروودی و فدراسیون ها و مراکز ورزشی محله امجدیه بود است که به روش سهمیه ای (حدود یک سوم برای شهروندان ساکن، حدود یک سوم شهروندان در تردد و حدود یک سوم کسبه و کارکنان و مدیران ورزشگاه، باشگاه و فدراسیون ها) انتخاب شده اند. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران با خطای ۰.۰۵ و با p و q برابر ۰/۹ و ۰/۱ (تاثیرات مثبت در برابر تاثیرات منفی مطابق نتایج تحقیقات قبلی)، برابر ۱۳۸ نفر است که در مطالعه ۱۴۰ نفر مورد پرسش قرار گرفته اند. در بخش کیفی تلاش شده تا تحقیق قابلیت اعتماد داشته باشد، بدین معنی دارای قابلیت اعتبار (واقعی بودن یافته ها)، قابلیت انتقال (امکان تعمیم به موضوعات مرتبط)، قابلیت تأیید (تلاش در جهت پرهیز از سوگیری) و اطمینان پذیری (تکرار برخی از تحلیل ها توسط محقق دیگر) می باشد. در بخش کمی تحقیق دارای اعتبار صوری و محتوایی است. تجزیه و تحلیل داده ها در بخش کیفی با تحلیل محتوای کیفی و در بخش کمی با استفاده از نرم افزارهای آماری و آمار توصیفی صورت گرفته است.

۴- تحلیل تجربی

الف - هویت تاریخی - ورزشی گذر ورزشی امجدیه

محله امجدیه تهران در خیابان مفتاح (روزولت سابق) ورزشگاه شیروودی (امجدیه سابق) قرار دارد که برای افراد علاقمند به ورزش و به خصوص فوتبال یادآور خاطرات زیادی است. این محله در روزگاری دورتر سراسر پوشیده از باغستان هایی بود که بیرون از دروازه های شهر جای داشتند. در دوره قاجار در جایی که اکنون زمین فوتبال ورزشگاه شیروودی دیده می شود، به خواست امجدالوزراء میدانی ساخته شده بود و بازی های ورزشی و آیینی در آنجا انجام می گرفت (جم، ۱۳۹۹). در ابتدای دوره پهلوی در سال ۱۳۰۶، همایون (مسابقه ای) فوتبالی میان تیمی از پایتخت و انگلیسی هایی که در شهر تهران زندگی می کردند، برگزار شد که تیم تهرانی توانست با اختلاف سه گل انگلیسی ها را شکست دهد. این رویداد ورزشی بازتاب بسیاری در پایتخت داشت و سبب خوشحالی و شور بیش از اندازه ی مردم شد. از همین رو، رضاشاه دستور داد زمین فوتبالی برای شهر تهران ساخته شود که دارای سکوی تماشاگران و دیگر بخش های یک ورزشگاه مدرن باشد. در خصوص زمان ساخت و مالکیت زمین ابهاماتی وجود دارد؛ بر پایه ی پژوهش حدادی، ساخت ورزشگاه امجدیه را از سال ۱۳۱۶ تا ۱۳۱۹ می داند و علت العلل نامگذاری امجدیه به رغم خودکشی امجدالوزاره، شهره بودن این منطقه و باغ به نام وی بوده است (حدادی، ۱۳۹۷). بسیاری از رویدادهای مهم ورزشی و به ویژه فوتبالی خصوصاً تا قبل سال ۱۳۵۳ که ورزشگاه آزادی ساخته شد، به این ورزشگاه باز می گردد. ورزشگاه امجدیه، پس از شهادت خلبان علی اکبر قربان شیروودی، در سال ۱۳۶۰ به نام وی، نام گذاری شد.



تصویر ۱: نمای قدیمی از ورزشگاه شیرودی (امجدیه)



تصویر شماره ۲: نمای درب ورودی ورزشگاه شیرودی

ب- یافته های بخش کیفی

بر اساس مصاحبه های صورت گرفته مهم ترین ویژگی های برجسته محله امجدیه و گذر ورزشی و تاریخی مرتبط با آن شامل موارد زیر است:

۱) هویت ورزشی محله امجدیه: ورزشگاه شیرودی به عنوان یک ورزشگاه قدیمی و بزرگ، رخدادهای ورزشی زیادی را به خود دیده و خاطرات ورزشی زیادی را با خود حمل می کنند. قهرمان زیادی در این ورزشگاه پرورش یافته و معروف شده اند و شخصیت های مهم ورزشی دارد که برخی نیز زنده هستند. امکانات ورزشی زیادی دارد و با ورزش فوتبال شناخته می شود. این ورزشگاه فرمانطقه ای بوده و مناطق دیگر را تحت پوشش خدمات خود قرار می دهد و حتی بدلیل وجود فدراسیون ها مخاطبین کشوری و بین المللی دارد. این ورزشگاه درجه ۳ محسوب می شود و به عنوان ورزشگاه پشتیبان ورزشگاه آزادی مورد استفاده قرار می گیرد .

همچنین بدلیل فرسودگی نیازمند بهسازی و مرمت و ترمیم زیرساختهاست. ۲) قدمت محله و ساکنین: این محله قدیمی و نسبتاً فرسوده است و اماکن قدیمی چون ورزشگاه امجدیه، عکاسخانه شهر و خانه های قدیمی زیادی دارد. ۳) قطب تجاری و اداری: این محله مراکز تجاری و اداری زیادی دارد مثل مغازه های مانتو فروشی در میدان هفت تیر ۴) کاربری مسکونی آن کم است و جمعیت سالمند زیادی دارد. ۵) داشتن جاذبه گردشگری بدلیل مراکز ورزشی، سنتی و تاریخی بودن محله و وجود مراکز تجاری ۶) پایین بودن سرانه فضای سبز ۷) این محله در منطقه طرح ترافیک قرار دارد و مردم بیشتر از وسائل حمل و نقل عمومی (اتوبوس و مترو) استفاده می کنند و تردد پیاده نیز در آن زیاد است؛ فضای مکث نیست و مردم بیشتر در تردد هستند. ۸) ظرفیت اجتماعی خوبی در نهادها و موسسات مردمی و دولتی دارد؛ مثل مدارس موجود در محله، مسجد الجواد، گروه های ورزشی، حسینیه سید الشهداء، کنگره شصت، دانشگاه خوارزمی.

از دید شهروندان و کسبه مهم ترین مشکلات: ترافیک، توقف اتوبوس ها برای سوار و پیاده کردن ورزشکارها، دستکاری و تعریض پیاده رو، عدم وجود پارکینگ و جای پارک در خیابان ورزنده، سر و صدای ایجاد شده توسط موتور سیکلت ها، حضور معاندان در خیابان های اطراف، کاهش دسترسی به ورزشگاه بدلیل بسته بودن برخی درهای آن می باشد. مصاحبه شوندگان به عدم وجود چارکینگ و جای پارک و دستکاری پیاده رو بیشتر از سایر موارد اشاره کرده اند. شایان ذکر است با توجه به استفاده از پیشنهادات مصاحبه شوندگان در بخش کیفی به عنوان های شاخص های مورد پرسش در بخش کمی به دلیل عدم تکرار، در این بخش به آنها اشاره نشده و در بخش پیمایش در جداول آمده است.

ج) یافته های پیمایش

افراد نمونه به طور متوسط ۴۱٫۵ سال سن داشتند، حدود ۴۵ درصد زن و مابقی مرد بودند. بیش از نیمی از آنها تحصیلات کاردانی و کارشناسی دارند و غالباً بالاتر از دیپلم هستند. به طور متوسط ۱۰ سال در محله سکونت یا تردد دارند. حدود ۶۰ درصد شاغل در بخش های دولتی و غیردولتی هستند و بیش از ۸۰ درصد هزینه خانوار ماهانه (تقریباً به مثابه درآمد) بیش از ۱۰ میلیون تومان دارند.

۱. اقدامات مربوط به زیباسازی محیط

پاسخگویان در نمونه مورد بررسی میزان اهمیت اقدامات در حوزه زیباسازی مجموعه شیروودی و اطراف آن که شامل پیرایش و مرمت و ورزشگاه و اطراف آن، پیاده راه سازی مناسب، نصب سردیس قهرمانان، نقاشی دیوارها، مناسب سازی تابلوها و آراستگی محیطی را خیلی زیاد عنوان کرده اند که از میان این اقدامات تاکید بیشتری بر پیرایش و مرمت ساختمان ها و خیابان های اطراف ورزشگاه شیروودی " با میانگین ۴/۳۲ از ۵ داشتند.

جدول شماره ۳: میزان اهمیت اقدامات مربوط به زیباسازی محیط

میانگین از ۱۰۰	میانگین از ۵	اقدامات
۸۶/۴	۴/۳۲	پیرایش و مرمت ساختمان ها و خیابان های اطراف ورزشگاه شیروودی
۸۰/۲	۴/۱	پیاده راه سازی مناسب
۷۹/۸	۳/۹۹	نصب سردیس قهرمانان، نقاشی های دیواری مرتبط با ورزش و تاریخچه ورزشگاه، تابلوهای مناسب و هماهنگ با تم ورزش در ورودی فدراسیون ها و باشگاه ها و ...
۸۳	۴/۱۵	مرمت و بهسازی ورزشگاه شیروودی

آراستگی محیطی (نظافت، عدم وجود بوی نامطبوع، آب گرفتگی یا پستی و بلندی نامتعارف	۴/۱۵	۸۳
--	------	----

۲. هویت بخشی ورزشی به ورزشگاه و اطراف آن

اقدامات مربوط به حوزه هویت بخشی ورزشی در سطح خیلی زیاد و زیادی مهم دانسته شده‌اند، "توسعه اماکن خدماتی و تفریحی" و "دسترسی آسان پیاده و سواره و ترافیک روان" میانگین اهمیت بیشتری نسبت به سایر اقدامات داشته است. همچنین "ایجاد فضای امن و آرامبخش خصوصاً برای زنان، کودکان و افراد کم توان"؛ "توسعه اماکن رفاهی: سرویس بهداشتی، آبخوری و..." و "راه اندازی تورهای گردشگری برای دانش آموزان" در سطح خیلی زیادی پیشنهاد شده است. "تشویق شهروندان به خصوص نوجوانان و جوانان به شرکت در مسابقات و آیین های برگزار شده"؛ "برگزاری آیین‌ها و جشن‌های مردمی با محوریت ورزش"؛ "دعوت از پیشکسوتان ورزشی و نقل شفاهی و کتبی خاطرات ورزشی"؛ "امکان نشستن و دور هم جمع شدن، تماشا و پیاده روی"؛ "مستندسازی خاطرات ورزشی و نصب آن در گذر و یا نمایشگاه‌ها" و "ایجاد فضای امن و آرامبخش خصوصاً برای زنان، کودکان و افراد کم توان" در سطح زیادی توصیه شده است.

جدول شماره ۴: میزان اهمیت اقدامات مربوط به زیباسازی محیط هویت بخشی ورزشی به ورزشگاه و اطراف آن

اقدامات	میانگین از ۵	میانگین از ۱۰۰
دسترسی آسان پیاده و سواره و ترافیک روان	۴/۲۱	۸۴/۲
برگزاری آیین‌ها و جشن‌های مردمی با محوریت ورزش	۳/۹۳	۷۸/۶
امکان نشستن و دور هم جمع شدن، تماشا و پیاده روی	۳/۸۶	۷۷/۲
مستندسازی خاطرات ورزشی و نصب آن در گذر و یا نمایشگاه‌ها	۳/۸۴	۷۶/۸
دعوت از پیشکسوتان ورزشی و نقل شفاهی و کتبی خاطرات ورزشی	۳/۹۲	۷۸/۴
ایجاد فضای امن و آرامبخش خصوصاً برای زنان، کودکان و افراد کم توان	۴/۱۳	۸۲/۶
توسعه اماکن خدماتی و تفریحی	۴/۲۲	۸۴/۴
توسعه اماکن رفاهی: سرویس بهداشتی، آبخوری و..	۴/۱۴	۸۲/۸
راه اندازی تورهای گردشگری برای دانش آموزان	۴	۸۰
تشویق شهروندان به خصوص نوجوانان و جوانان به شرکت در مسابقات و آیین های برگزار شده	۳/۹۹	۷۹/۸

۳. پیامدهای تقویت و توسعه گذر ورزشی در محله امجدیه

پیامدهای تقویت و توسعه گذر ورزشی در ۵ حوزه: زیباسازی و بهسازی محل گذر ورزش؛ حفظ و تجدید هویت ورزشگاه و اطراف آن؛ تشویق و ترغیب به ورزش؛ رضایت و سلامت و اقتصادی در سطح متوسط به بالاتر ارزیابی شده است که شاخص های آن در جدول شماره ۶ آمده است. دو پیامد مثبت: زیباسازی محل (بهبود منظر شهری، بهبود دید بصری) و افزایش تعاملات اجتماعی دارای بالاترین میانگین هستند که از دید پاسخگویان در سطح بسیار زیادی با تقویت و توسعه گذر ورزشی محقق خواهند شد.

جدول شماره ۵: پیامدهای ایجاد گذر ورزش

پیامدها	میانگین از ۵	میانگین از ۱۰۰
---------	--------------	----------------

زیباسازی	زیباسازی محل (بهبود منظر شهری، بهبود دید بصری)	۴/۱۸	۸۳/۶
و بهسازی محل گذر ورزش	ساماندهی فضاهای فرسوده شهری	۳/۹	۷۸
	تصحیح سیمای نامطلوب محل	۳/۸۹	۷۷/۸
	بهبود وضعیت بهداشت محیط	۳/۸۶	۷۷/۲
	افزایش آراستگی محیطی	۳/۹۴	۷۸/۸
	ترغیب ساکنین و کسبه به بهسازی محیط و ساختمان	۳/۷۹	۷۵/۸
	حفظ میراث فرهنگی و تجدید هویت ورزشگاه شیروودی و اطراف آن	۳/۸۹	۷۹/۸
و تجدید هویت ورزشگاه و اطراف آن	حفظ خاطرات ورزشی قهرمانان و رویدادهای ورزشی مهم در ورزشگاه	۳/۹	۷۸
	توجه بیشتر به ورزشگاه و محیط ورزشی اطراف آن	۳/۹۲	۷۸/۴
	هویت بخشی به محیط ورزشی	۳/۸۸	۷۷/۶
	آشنایی شهروندان به خصوص نسل نوجوان و جوان با هویت ورزشی محل	۳/۹۱	۷۸/۲
	عدم توجه به هویت فرهنگی و ورزشی و فقط زیباسازی صرف	۳/۴۱	۶۸/۲
	ترغیب شهروندان به خصوص نسل نوجوان و جوان به ورزش	۳/۷۶	۷۴/۲
تشویق و ترغیب به ورزش	تسهیل فعالیت های ورزشی	۳/۸۷	۷۷/۴
	افزایش امکان گذران اوقات فراغت	۳/۸۵	۷۷
	استفاده نامطلوب از ظرفیت های محلی	۲/۹۵	۵۹
	افزایش حس غرور ملی و ارتقاء هویت ورزشی	۳/۹۱	۷۸/۲
	نارضایتی شهروندان از اجرای نامطلوب طرح	۲/۶۷	۶۳/۴
	افزایش میزان رضایت از شهرداری	۳/۷۱	۷۴/۲
رضایت و سلامت	تقویت نشاط	۳/۹۴	۷۹/۸
	افزایش احساس تعلق به محیط	۳/۹۳	۷۸/۶
	افزایش تعاملات اجتماعی	۴/۰۶	۸۱/۲
	رونق کسب و کار	۳/۸	۷۶
	هزینه کرد نامناسب در صورت عدم موفقیت طرح	۲/۷۹	۵۵/۸

۴. کاربری ها

چهار دسته کاربری در زمینه های: هماهنگی و همکاری مشترک؛ توسعه فضاهای تعامل و ورزش؛ حفظ و تقویت هویت ورزشی و ترافیک و امنیت پیشنهاد می شود تا حافظه جمعی فرهنگی در گذر ورزشی امجدیه تقویت و توسعه یابد. این اقدامات و فعالیت های که در جدول ۷ آمده است، جهت حصول پیامدهای مثبت و کاهش پیامدهای منفی پیشنهاد می گردد.

جدول شماره ۶: کاربری های پیشنهادی

دسته کلی	کار بست
هماهنگی و همکاری مشترک	- به اشتراک گذاشتن برنامه ها و اقدامات در جلسات درون سازمانی با بخش های عمرانی، خدمات شهری، اجتماعی و فرهنگی و نظایر آن برای هم افزایی کیفی و تخصصی - برگزاری جلسات توجیهی و هماهنگی با نهادهای مردمی و نهادی چون وزرات ورزش - امکان سنجی و رضایت سنجی از خدمات و اقدامات صورت گرفته و آتی - استفاده بیشتر از ظرفیت های محلی جهت اجرای برنامه های زیباسازی و برنامه های فرهنگی در جهت تقویت هویت ورزشی و جذابیت بیشتر محل، افزایش مخاطبین و رضایت بیشتر؛ ظرفیت هایی چون : ورزشگاه شیروودی و فدراسیون ها، سرای محله، مدارس موجود در محله، مسجد الجواد، گروه های ورزشی، حسینیه سید الشهداء، کنگره شصت، دانشگاه خوارزمی
توسعه فضاهای تعامل و ورزش	- بهسازی و زیباسازی فضاها و مراکز ورزشی و غیرورزشی (زیباسازی ورزشگاه و خیابان های اطراف آن، نظافت خیابان ها، قرار دادن سطح زباله در خیابان مفتح، بهبود فضای سبز و گلکاری، تزئین دیوارهای ورزشی، زیباسازی نمای فدراسیون ها، نورپردازی خیابان های اصلی اطراف مجموعه شیروودی و ...) - تسهیل استفاده و افزایش امکانات و وسایل ورزشی و فراغتی در گذر ورزش (قرار دادن وسایل ورزشی در خیابان های اطراف ورزشگاه، تعبیه نیکمت و مکان های نشستن اطراف ورزشگاه، باز کردن درهای بسته ورزشگاه جهت راحتی و دسترسی بیشتر و ...) - خرید، تملک و یا اجاره فضاهای متروکه و غیر قابل استفاده و مرمت و بهسازی آنها برای افزایش فضای سبز و گذران اوقات فراغت مثل سالن خورشیدی در خیابان ورزنده، خانه متروکه قدیمی در خ بهار بین ورکش و ورزنده - تعامل جهت استفاده ورزشکاران و شهروندان برای استفاده از فضاهای ورزشی با قیمت مناسب برای گروه مختلف از جمله سالمندان و ساکنین محلی
حفظ و تقویت هویت ورزشی	- استفاده از المان ورزشی و فرهنگی متناسب با حوزه فعالیت ورزشی در ورزشگاه شیروودی، مراکز و باشگاه ها و فدراسیون ها - تهیه محتوا و انتشار خاطرات، شرح قهرمانی و رویدادهای مرتبط با ورزش ها، قهرمانان و افراد سرشناس (زن و مرد) و رخدادهای مهم در قالب تابلوهای اطلاع رسانی، بنر، عکس، مدال ها و مستندات ورزشی، مجله چاپی یا الکترونیکی، بولتن های خبری، کلیپ، مصاحبه، تقدیر، موزه ورزشی، نقاشی شمایل ورزشکاران قدیمی بر دیوار ورزشگاه، نقاشی کردن خاطرات و یادگاری نوشتن بر روی دیوار و فضاهای خالی، نصب مانیتور بزرگ، برگزاری نمایشگاه، همایش، مسابقات، کارناوال ورزشی و جشنواره - دعوت از افراد شاخص ورزشی و رسانه ای در حوزه ورزش چون پیشکسوتان و قهرمانان ورزشی، گزارشگران و خبرنگاران سرشناس ورزشی جهت پاسداشت، حفظ و تقویت حافظه جمعی، ترغیب شهروندان و به خصوص جوانان به ورزش و رویدادهای ورزشی

- ساخت و نصب سردیس قهرمانان و افراد شاخص و خاطره ساز ورزشی خصوصاً ورزشکاران مرتبط با ورزشگاه شیروودی - اختصاص زمان ها و مکان های مشخص جهت گردهمایی محله ای با موضوع ورزش در قالب پیاده‌روی، مسابقات ورزشی و ... - برگزاری تورهای گردشگری ورزشگاه و اطراف بدلیل قدمت و تاریخچه آن (خصوصاً برای نسل های کودکان و نوجوانان)	
- احداث پارکینگ و یا تعبیه مکان پارک برای خودروهای مراجعین ورزشگاه و فدراسیون‌ها - حضور پاکبان برای ساماندهی پارک خودروها و موتورها - ساماندهی معتادین خیابانی	ترافیک و امنیت

۵- نتیجه گیری

ورزشگاه شیروودی و خیابان های اطراف آن بدلیل تاریخچه و مخاطبین خاص خود (مراجعین ورزشگاه، فدراسیون‌ها و سایر مراکز ورزشی موجود) یک گذر ورزشی مهم محسوب می شود. آنچه می تواند این گذر ورزشی را ارتقاء بخشد و مورد توجه بیشتر قرار دهد، این است که اقدامات انجام شده چه در حوزه زیباسازی و چه سایر برنامه‌های هویتی می بایست مبتنی بر زمینه فرهنگی و ورزشی محل استوار باشد. بهسازی و بهبود منظر شهری با در نظر گرفتن المان های فرهنگی، ورزشی و تاریخی و همچنین برنامه هایی که با مشارکت مردم و به خصوص نسل جوان و ورزش‌دوستان اجرا شود می تواند، خاطرات جمعی ورزشی و فرهنگی را یادآوری، ایجاد و تقویت کند و حس تعلق و هویت مشترک به همراه داشته باشد.

اماکن تاریخی- ورزشی بخشی از میراث فرهنگی هر جامعه و کشور محسوب می شود که بخشی از هویت ملی و محلی ما را تشکیل می دهد. این اماکن علاوه بر کارکرد و فعالیت امروزی شان، حاوی خاطرات زیادی از رویدادها و اتفاقات مختلف از جمله مسابقات، قهرمانی‌ها، شکست ها، رقابتها، جشنواره ها و یادمان ها هستند؛ خاطراتی جمعی که باید زنده نگه داشته شوند تا هم افرادی که با آن خاطره دارند، فراموشش نکنند و هم نسل بعد از آن با این خاطرات آشنا شوند. حفظ خاطرات جمعی تاریخی- فرهنگی به ماندگاری آن بخش از هویت که بیشتر در معرض فراموشی است و در گزند تبادل و تهاجم فرهنگی قرار می گیرد، کمک زیادی می کند. بنابراین پیشنهاد می شود تا بهسازی این اماکن و هویت بخشی متناسب با تاریخ مکان و ذائقه مخاطبین با مشارکت اجتماعی محلی به حفظ و تقویت خاطرات فرهنگی همت گماریم.

منابع

- پویان، امیر احسان؛ قنبران، عبدالحمید و حسین زاده، عباس (۱۳۹۹). بازخوانی نقش عناصر بصری ادراکی گذرهای بافت تاریخی یزد به منظور سامان دهی نظام ادراکی شهروندان. نشریه مرمت و معماری ایران، پیاپی ۲۲: صص ۷۱-۸۶
- حدادی، نصرالله (۱۳۹۷). تاریخچه احداث ورزشگاه شهید شیروودی (امجدیه) سرگذشت واقعی نه تکرارداستانهای تخیلی. به آدرس اینترنتی <https://psri.ir/?id=i5pwhh>
- حسین آبادی، سعید؛ سلمانی مقدم، محمد و نوری دشتیان، مریم (۱۳۹۸). هویت مکانی و عوامل موثر بر آن در محلات قدیمی نمونه مطالعه: محله کلاه فرنگی سبزوار. فصلنامه برنامه ریزی فضایی (جغرافیا)، ۹: ۸۹-۱۱۰

- جم، سپینود (۱۳۹۹). امجدیه؛ از باغستانی بیرون از دروازه‌های شهر تا ساخت ورزشگاهی کهن. نشریه امرداد
/۶۲۶۷https://amordadnews.com/
- سایت شهرداری تهران، اطلاعات منطقه ۷ تهران
- سلطانی، مهدی (۱۳۹۹). بازتاب مفهوم خاطره جمعی در تاریخ نگاری معماری (مقاله علمی وزارت علوم). فرهنگ
معماری و شهرسازی اسلامی ۵(۲)، پیاپی ۸: ۱۵-۱
- سیاف زاده، علیرضا؛ میره ای، محمد و نوده فراهانی، مرتضی (۱۳۹۲). نقش کیفیت منظر شهری در ایجاد حیات اجتماعی
و هویت مکانی شهروندان (مطالعه موردی: بزرگراه نواب)، فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی، پیاپی ۱۱: ۲۹
- شعله؛ مهسا و یوسفی مشهور (۱۳۹۸). واکاوی گونه شناسانه عنصر گذر در بافت تاریخی شهرهای ایران مورد پژوهی
بافت تاریخی شیراز. نشریه دانش شهرسازی، ۳(۳): ۸۳-۱۰۸
- کریمی مشاور، مهرداد و نگین تاجی، فرشاد (۱۳۹۷). تاثیر هویت مکانی بر ایجاد حس وابستگی و نقش آن در شکل
گیری منظر شهری (مطالعه موردی: شهر یاسوج). فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی شهری، پیاپی ۳۳: ۶۹-۸۴
- عابدینی، حامد و آیوازیان، سیمون (۱۴۰۱). تحلیل جایگاه گذرهای تاریخی در ساختار فضاهای عمومی شهر (مورد
مطالعاتی: گذر درخونگاه تهران). نشریه علمی منظر. ۱۴، شماره ۵۹: ۷۴-۸۷
- عبدالله زاده فرد، علیرضا؛ شکور، علی و محمدی، زهرا (۱۴۰۰). تاثیر هویت شهری در گذرهای تاریخی با رویکرد پیاده
محوری نمونه موردی: گذر کوچه اتابکان. فصلنامه آمایش محیط، پیاپی ۵۳: ۱۵۵-۱۷۶
- عبدالله زاده فرد، علیرضا؛ قاسمی، میترا و شکور، علی (۱۳۹۷). ارتقاء هویت شهری از طریق تغییر در منظر شهری با
رویکرد افزایش تعاملات اجتماعی مطالعه موردی: گذر امام زاده زنجیری شیراز. مجله مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه
های انسانی، پیاپی ۴۴: ۵۵۹-۵۷۵
- فکوهی، ناصر و حسین یزدی، مریم (۱۳۹۲). هویت مکانمند و بی هویتی در فضای شهری: مطالعه موردی دو مجتمع
مسکونی در شهر تهران. نشریه پژوهش های انسان شناسی ایران ۲(۶): ۴-۷
- مجد زاده، بهار (۱۴۰۰)، حافظه جمعی از ریکور چاپ شده در مجله گفتگو در سال ۱۳۷۴، به نقل از مدرسه جامعه
شناسی به آدرس: <https://engare.net/memoire-collective/>
- هاجری، فاطمه؛ زنگنه؛ یعقوب و حمیدیان، علیرضا (۱۳۹۷). تحلیلی بر عناصر هویت بخش شهر سبزوار با تاکید بر
دیدگاه شهروندان. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی ۳۳(۲): ۱۵۸-۱۷۴